

DET FØRSTE SKRIDT — DET SIDSTE SKUB

En undersøgelse af frivillighed
blandt unge med handicap

Sammenslutningen af
Unge Med Handicap

Indhold

05	Introduktion
11	Del 1: Frivillighed styrker alle
21	Del 2: Barrierer for frivillighed
35	Del 3: Anbefalinger
41	1-til-1 vejledning
46	Konklusion
47	Litteratur

SUMH

Det første skridt – det sidste skub

Introduktion

Rapportens formål og hovedpointer

Det anslås, at omkring en tredjedel af den danske befolkning udfører frivilligt arbejde og her udgør unge en stor andel (SFI, 2006). Men sammenlignet med øvrige unge er unge med handicap stærkt underrepræsenteret i både de frivillige sociale organisationer såvel som i foreninger (Formidlingscenter Øst, 2003). Det resulterer i, at unge med handicap går glip af de mange oplevelser, muligheder, netværk og venskaber, som den frivillige sektor kan tilbyde.

I Sammenslutningen af Unge Med Handicap (SUMH) har vi erfaret, at de unge ofte ikke ser sig selv som relevante i forhold til at udføre frivilligt arbejde. Det er en ærgerlig situation, fordi unge med handicap har brug for at se sig selv som personer, der kan bidrage til samfundet, og ikke kun som modtagere af sociale ydelser eller andres frivillige indsats over for dem. Derfor startede SUMH tilbage i november 2014 projektet ”Det Sociale Potentiale”. Herigennem har SUMH opnået stor erfaring med at rekruttere og inkludere unge med handicap som frivillige i mange forskellige organisationer, samt erfaring med de udfordringer, der kan være ved at indgå i frivilligt arbejde. Disse erfaringer deles i denne rapport.

Rapporten har til formål at udbrede erfaringer og viden om frivillighed og unge med handicap til foreninger, unge med handicap samt fagfolk, politikere og andre interessenter på området.

Rapporten er inddelt i fire hovedområder.

01 Frivillighed styrker alle

Første del af rapporten henvender sig til alle læsere, idet den danner et fælles udgangspunkt for styrkerne ved frivillighed set fra flere perspektiver. Fokus er her på de positive oplevelser og på potentialet for at inkludere flere unge med handicap i frivilligt arbejde.

02 Barrierer for frivillighed

Rapportens anden del beskriver en række af de centrale barrierer, unge med handicap oplever i forbindelse med frivilligt arbejde. Barriererne tager udgangspunkt i unge med handicap selv, deres pårørende og fagpersoner i nærmiljøet samt de frivillige foreninger.

03 Anbefalinger

I rapportens tredje del præsenteres en række anbefalinger til at overkomme de barrierer, som unge med handicap møder gennem deres deltagelse i frivilligt arbejde. Anbefalingerne henvender sig både til unge med handicap, pårørende og fagpersoner i nærmiljøet samt til foreningerne.

04 1-til-1 vejledning

Afslutningsvis fokuserer rapporten på et konkret værktøj i form af 1-til-1 vejledning, der kan benyttes af fagfolk og foreninger til at få flere unge med handicap i gang som frivillige.

God læselyst!

Metode- og emipiriindsamling

Undersøgelsens datagrundlag består primært af en spørgeskemaundersøgelse foretaget blandt 23 deltagere i projektet ”Det Sociale Potentiale” (i alt 16 besvarelser, svarprocent 70 pct.). Spørgeskemaundersøgelsen er gennemført ved, at unge med forskellige funktionsnedsættelser har deltaget i telefonsinterviews, der omhandler deres tanker og oplevelser med frivilligt arbejde.

I rapporten refereres der til forskellige procenttal for unge med handicap, og hvis ikke andet er anført, knytter disse procenttal sig udelukkende til respondenternes besvarelser fra spørgeskemaundersøgelsen. Desuden er der foretaget et kvalitativt telefoninterview med en centerleder af en større frivilligorganisation, samt et fokusgruppeinterview med to af SUMHs medarbejdere, der har været tilknyttet projektet ” Det Sociale Potentiale”. Rapporten trækker yderligere på SUMHs løbende erfaringsindsamling, samt andre fagorganisationers litteratur og studier på området.

Spørgeskemaundersøgelsen har således bidraget med både kvantitativt og kvalitativt data, der bygger på indsatsen fra projektet ”Det Sociale Potentiale”.

Alle interviewpersoner optræder under pseudonymer i rapporten

Ved frivilligt arbejde forstås den indsats, der...

...er frivillig, dvs. at den udføres uden fysisk, retlig eller økonomisk tvang.

...ikke er lønnet.

...udføres over for personer uden for den frivilliges familie og slægt.

...er til gavn for andre end én selv og ens familie.

...er formelt organiseret.

...er aktiv, dvs. medlemskab af en forening er ikke frivilligt arbejde.

Kilde: Center for frivilligt socialt arbejde

Hvem er unge med handicap?

SUMHs målgruppe er unge under 36 år med alle former for handicap, både fysiske, kognitive, psykiske lidelser/diagnoser eller kroniske sygdomme. Når der i denne rapport henvises til unge med handicap, er der således tale om en bred definition, der dækker unge med alle former for handicap.

Kilde: Sammenslutningen af Unge Med Handicap

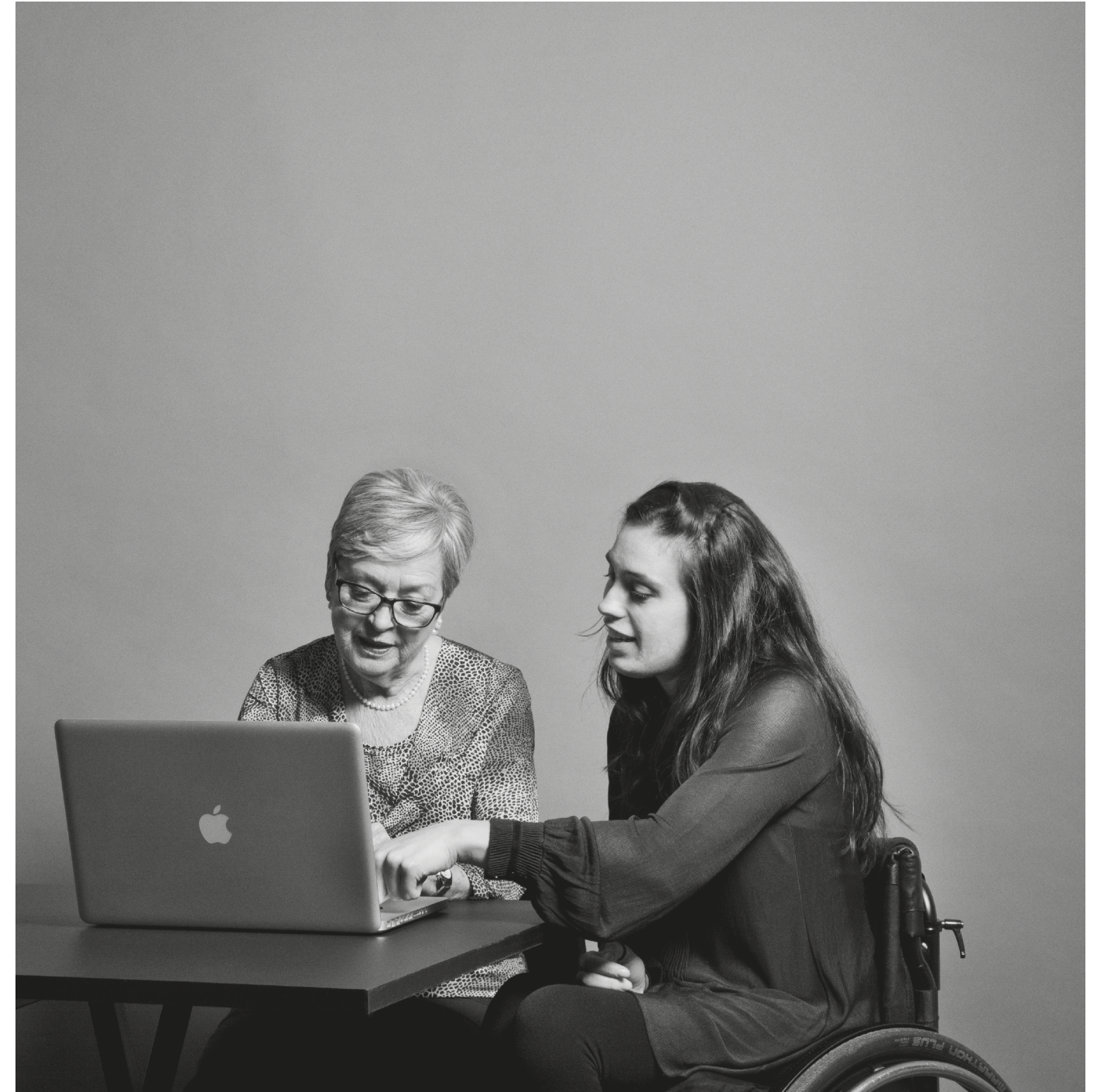
Frivillighed styrker alle

Frivillighed bidrager til samfundet

Den frivillige sektor i Danmark har et ganske betydeligt omfang. Undersøgelser har vist, at ressourcerne i den frivillige sektor svarer til hele 9,6 pct. af BNP. Den værditilvækst som sektoren tilfører samfundet er særligt koncentreret om velfærdsydelser, idet en stor andel af det frivillige arbejde består af frivilligt socialt arbejde, hvor fokus er på øget velfærd og omsorg inden for det sociale og sundhedsmæssige område (SFI, 2006).

Dermed bidrager frivilligt arbejde i høj grad til samfundets velstand, og det har samtidig en stor betydning for unges samfundsengagement senere i livet. Undersøgelser peger på, at et tidligt aktivt foreningsliv bidrager til at skabe aktive medborgere på længere sigt – aktive medborgere, der engagerer sig i fællesskabet, i deres medmennesker og deres omgivelser (Handicap og foreningsliv, 2009). Det er igennem foreninger og organisationer over hele landet, at frivillige hver dag skaber fællesskaber, hvor de beriger hinanden og andre, der har brug for en hånd.

Unge deltagelse i frivillige foreninger er, ud over en mulighed for at gøre en forskel for andre, en mulighed for at gøre en forskel for dem selv. Således dygtiggør og udvikler mange unge sig både fagligt og personligt gennem deres frivillige engagement. At inkludere unge med handicap i den frivillige sektor er således vigtigt for at skabe engagerede og dygtige medborgere, og for samfundet som helhed for at sikre, at de ressourcer som unge med handicap rummer, kommer hele samfundet til gode.

83 % af unge med handicap mener, at det frivillige arbejde har meget stor betydning for deres personlige og faglige udvikling

100%

Frivillighed gør den enkelte til en stærkere medborger

For den enkelte unge er det at være frivillig i en forening med til at åbne op for nye fællesskaber og sociale relationer. Det er samtidig et unikt sted for unge til at udvikle deres faglige og personlige kompetencer, hvilket spiller en afgørende rolle for deres fremtid på arbejdsmarkedet, deres generelle samfundsdeltagelse og ikke mindst for den enkeltes livskvalitet.

I forbindelse med denne undersøgelse vurderer unge med handicap, at det frivillige arbejde kan have eller har stor betydning for deres personlige og faglige udvikling. Frivilligt arbejde er i høj grad en mulighed for at lære en masse om sig selv og om andre. I det følgende hører vi om de mange forskellige årsager, der ligger til grund for de unges frivillige engagement.

Vejen til drømmestudiet eller drømmejobbet

Ligesom alle andre unge er unge med handicap optaget af deres fremtid. De tænker på uddannelse, arbejdsliv og drømme for fremtiden, og her kan det frivillige arbejde være en god mulighed for at få erfaring, der kan tilføjes til CV'et.

Jacob , der har cerebral parese læser til dagligt jura og er frivillig i Forbrugerrådet. Han påpeger særligt styrken ved at være på en rigtig arbejdsplads, hvor hans faglighed kan komme i spil.

"Jeg ville gerne kombinere praksiserfaring med mit jurastudie. Når man får handicaptillæg, kan man ikke også have et studiejob ved siden af - det må man ikke. Jeg kan søge et job på fem timer ugentligt, men de er meget svære at finde. Derfor var det frivillige arbejde en oplagt mulighed. Desuden hjælper det mig til at finde ud af, hvad jeg vil bruge mit studie til og arbejde videre med efterfølgende"

Eva har generelle indlæringsvanskeligheder, og er lige nu i gang med pædagoguddannelsen. For Eva fik det frivillige arbejde på en sommerlejr stor indflydelse på hendes valg af studie.

”Jeg kunne se, at de piger, der var på lejrskole blev gode til at danne relationer med hinanden, og de fik venner. Jeg vidste, at mit engagement gjorde, at de fik en bedre hverdag. Det er en rar følelse, og det var en motiverende faktor for mit senere studievalg som pædagog. Jeg ville arbejde med børn og hjælpe dem til at have det godt”

For Eva er det frivillige arbejde yderligere en måde at få noget godt på CV’et. Hendes drøm er at blive frivillig på et julemærkehjem, som måske senere kan føre til en fastansættelse, når hun er færdig.

En måde at få fyldt hverdagen ud på

For andre unge med handicap er det frivillige arbejde en måde at få fyldt hverdagen ud på og møde nye mennesker. Det kan være svært at få nye venner, hvis der ikke er et naturligt mødested for det, eller hvis man har det svært ved at være social i det hele taget.

Det har Anders oplevet. Han har autisme og har tidligere lavet frivilligt arbejde, men laver ikke noget frivilligt på nuværende tidspunkt. Han fortæller, hvordan det frivillige arbejde kan være med til at give noget struktur i en hverdag, der ellers kan være lidt tom.

”Jeg er asocial, men jeg vil gerne lave noget, så jeg ikke sidder i min lejlighed hele dagen. Jeg vil gerne ud at gøre noget for nogen. Jeg kunne godt tænke mig at snakke med unge mennesker, der har brug for hjælp, fx om sorg, da jeg selv har prøvet at miste. Lige nu laver jeg ikke rigtig noget i hverdagen, så det frivillige arbejde vil være en god måde at komme i gang på”

Oplevelsen af en tom hverdag og ensomhed kan ramme mange, men når det kommer til personer med handicap er der flere, der føler sig ensomme sammenlignet med resten af befolkningen (Statens Institut for Folkesundhed, 2014). Der er unge med handicap, der ikke har meget kontakt med venner og familie, og hvor savnet efter at have nogen at tale med er stort. Frivilligt arbejde kan derfor være en god platform for unge med handicap til at få nye venner, og få hverdagen fyldt ud med nogle aktiviteter.

”Jeg er asocial, men jeg vil gerne lave noget, så jeg ikke sidder i min lejlighed hele dagen. Jeg vil gerne ud at gøre noget for nogen. Jeg kunne godt tænke mig at snakke med unge mennesker, der har brug for hjælp, fx om sorg, da jeg selv har prøvet at miste. Lige nu laver jeg ikke rigtig noget i hverdagen, så det frivillige arbejde vil være en god måde at komme i gang på”

Stort potentiale for foreninger

Mangfoldighed er en kerneværdi for mange organisationer. Flere foreninger er også gode til at inkludere og rekruttere forskellige unge, idet diversiteten ses som en ressource. For mange unge er det netop ønsket om at møde unge med forskellige baggrunde, der tiltrækker dem til det frivillige arbejde.

Forskellighed er med til at give nye perspektiver på livet og gavner både den enkelte unge men også foreningen som fællesskab. I den sammenhæng er det vigtigt at huske på, at unge med handicap er lige så forskellige som unge uden et handicap. Dermed bidrager de som frivillige på ligeså forskellig vis som andre unge. Samtidig har flere unge med handicap, netop grundet deres handicap, oplevet og overkommet udfordringer, der kan medvirke til et unikt bidrag i frivillige fællesskaber.

Alligevel er der, ud over handicaporganisationer, ikke mange organisationer, hvor unge med handicap er frivillige, eller hvor man fra foreningernes side decideret opsøger unge med handicap som frivillige.

Tilbud om frivilligt arbejde
I denne undersøgelse udtrykker 56 pct. af de unge med handicap, at de i høj eller meget høj grad er motiveret for at lave frivilligt arbejde. Desuden er det SUMHs erfaring, at der er mange unge med handicap, der gerne vil være frivillige, hvis de fik tilbuddet om det. Det afspejler det generelle billede af ungdommens forhold til frivillighed, hvor undersøgelser indikerer, at der særligt blandt de yngste aldersgrupper er et stort potentiale for at rekruttere nye frivillige (SFI, 2006).

At unge med handicap er meget motiverede for at lave frivilligt arbejde viser, at der er et stort potentiale for rekrutteringen af nye frivillige.

Både de unge og foreningerne vinder på at have unge med handicap med i deres forening. Det bidrager til mangfoldigheden i den frivillige sektor, og er samtidig en unik mulighed for at nedbryde fordomme, skabe positive oplevelser og gensidig forståelse mellem mennesker. Desuden bidrager det til, at alle parter får gavn af hinandens ressourcer. Unge med handicap har også brug for at føle, at de kan bruges til noget.

Se unge med handicap som en ressource
Asta har muskelsvind og er i dag frivillig i mange forskellige foreninger. Om det frivillige arbejde fortæller hun, at der ofte skal kommunikeres mere og tydeligt i forhold til hendes handicap og eventuelle behov. For Asta er det vigtigt med en åben dialog både fra hende selv og fra foreningens side. Den åbne dialog bidrager ifølge Asta kun til positive oplevelser:

”Under Eurovision 2014 var jeg frivillig i tjek-in. Pludselig kom den sceneansvarlige, og spurgte mig til råds om handicap-tilgængelighed i forhold til scenen. Det var så fint, at Eurovision kunne bruge mig som ressource og bruge min viden. Ofte er jeg bange for at være i vejen og blive placeret i et hjørne. Men her vidste jeg noget, de andre ikke vidste, og det forstod de at bruge. Det var rigtig fedt”

Derudover fortæller Asta, at unge med handicap også er ambassadører, når de er frivillige i foreninger, fordi det er en måde at informere, og nedbryde fordomme om handicap, både blandt foreninger og andre frivillige.

56 % af unge med handicap udtrykker, at de i høj grad eller meget høj grad er motiveret for at lave frivilligt arbejde

100%

Barrierer for frivillighed

I den følgende del af rapporten præsenteres en række barrierer, som unge med handicap møder i forbindelse med frivilligt arbejde. Overordnet set kan disse barrierer inddeles i følgende tre temaer:

1. Barrierer hos unge med handicap
2. Barrierer hos pårørende og fagpersoner i nærmiljøet
3. Barrierer i foreningerne

Med udgangspunkt i de tre temaer præsenteres en række personlige beretninger fra unge med handicap, samt de erfaringer SUMH har gjort sig gennem projektet ”Det Sociale Potentiale”. Efterfulgt af dette kapitel om barrierer for frivillighed præsenteres en række konkrete anbefalinger, der kan bruges til at overkomme de forskellige udfordringer, således at flere unge med handicap kan inkluderes i frivilligt arbejde.

73% af unge med handicap finder det delvist eller i høj grad udfordrende eller svært at udøve frivilligt arbejde.

100%

01. Barrierer hos unge med handicap – At være god nok

Flere unge med handicap nævner, at det særligt er bekymringer om det frivillige arbejde, der gør det svært at komme i gang. Nogle af de spørgsmål, der melder sig på banen, er: Kan jeg nu klare det? Vil jeg være god nok? Er der noget frivilligt arbejde til mig? Hvad kan jeg lave af frivilligt arbejde?

Der er mange tanker og spørgsmål, der fylder for unge med handicap, og hvis de ikke bliver besvaret, er der pludselig lang vej til at komme i gang med det frivillige arbejde. Det at skulle kaste sig ud i noget helt nyt og ukendt, er udfordrende for de fleste mennesker. Men for unge med handicap kan det være endnu sværere at tage det første skridt. Usikkerhed på sig selv og sin kunnen, samt mangel på informationer og netværk er blot nogle af de udfordringer som unge med handicap oplever i forbindelse med frivilligt arbejde. I det følgende præsenteres en række barrierer, som unge med handicap oplever ved deres deltagelse som frivillig.

Svært at tage det første skridt alene
Hassan er en ung mand med gang i. Hans ADHD betyder, at der gerne må ske en masse i hverdagen. Lige nu er Hassan frivillig i en genbrugsbutik sammen med en masse andre unge mennesker. Han fortæller, at den vejledning, SUMHs medarbejder har givet ham, har været afgørende for, at han kom i gang med det frivillige arbejde. For som Hassan siger:

”Min vejleder har hjulpet mig med at komme i gang. Det, at hun har ringet og mindet mig om det, har været godt, så jeg ikke bare blev siddende på min flade derhjemme”.

For at flere unge med handicap kommer til at lave frivilligt arbejde, mener Hassan, at der skal mere information og vejledning til for at få skubbet til at komme i gang.

Information og vejledning nævnes af flere unge med handicap som en af de vigtigste faktorer til at tage det første skridt til at blive frivillig.

Rasmus fortæller her om hans oplevelse af et informationsoplæg, som SUMH var ude at afholde.

”Jeg var overrasket over, hvor mange muligheder der var for at lave frivilligt arbejde. Der var rigtig mange af os unge, der var overraskede. De mange muligheder, der blev præsenteret, var helt sikkert med til at vække motivationen hos mig”

Rasmus havde en forestilling om, at frivilligt arbejde primært indebar at tale med ældre mennesker og være støtteperson, så for ham var det en øjneåbner, at der også var mange andre muligheder. Rasmus er endnu ikke frivillig, men vil rigtig gerne være det. Han kunne godt tænke sig, at det handlede om fysisk aktivitet som fx fodboldtræning for børn, men han har brug for mere støtte til at komme i gang.

Mange unge med handicap beskriver at støtte og vejledning har været, og er, en stor hjælp til at komme i gang med frivilligt arbejde. I afslutningen af denne rapport beskrives blandt andet, hvordan brugen af 1-til-1 vejledning kan fungere som et godt redskab til at guide og støtte de unge på vejen til at blive frivillige.

Bryd tabuer ved at tale om det

Spørgsmålet - er jeg nu god nok? – rammer de fleste mennesker på et tidspunkt. Men lavt selvværd, usikkerhed og en manglende tro på sig selv rammer i høj grad unge med handicap. Derfor er det ikke kun svært at tage det første skridt og se ens muligheder i det frivillige arbejde, men det kan også være svært at snakke om de bekymringer, der melder sig, når man skal til at springe ud i noget ukendt.

Flere unge med handicap nævner derfor, at det er vigtigt at få talt om sit handicap og sine bekymringer med de frivillige organisationer, inden man går i gang med arbejdet. Det har Jacob selv erfaret og fortæller at, *”usikkerheden forsvinder, når der tales om det”*.

Det er Jacobs oplevelse, at åbenhed mellem den unge med handicap og organisationen, er den bedste måde at fjerne usikkerheden på hos begge parter.

For mange unge med handicap er det måske svært at få kommunikeret klart ud, hvad man har brug for, eller ikke brug for. Men ofte er der behov for, at der kommunikeres mere med foreningen, og det er ifølge Asta helt naturligt, når man har et handicap.

Hun påpeger, at: *”det er vigtigt at fortælle, hvad man har brug for. Dog skal unge med handicap samtidig huske, at de ikke skal komme med for strenge krav. Det er vigtigt, at både foreningerne og unge med handicap udviser fleksibilitet og åbenhed over for, at tingene kan gøres på forskellige måder”*.

Christian er Centerleder i en større frivillig organisation, hvor enkelte frivillige har et handicap. Han bekræfter, at kommunikation og åbenhed er afgørende i processen for at inkludere unge med handicap i frivilligt arbejde. Christian fortæller, at organisationen tidligere primært har rekrutteret frivillige, der havde kendskab til det socialfaglige område, men i dag vægter de i højere grad de unges personlighed. Det afgørende er, hvorvidt de unge er tillidsvækkende i den relation, de skal indgå i som frivillig. Ifølge Christian er det hverken diskvalificerende eller kvalificerende at have et handicap, og derfor prioriterer de en åben og ærlig dialog ved samtaler. I sidste ende vil det være en vurdering af, hvorvidt kemien er god, og om den unge med handicap kan varetage opgaven.

Mulighedernes land

Mange unge med handicap har ikke et overblik over de mange muligheder, der er for at lave frivilligt arbejde. Mangel på information og oplysning om frivillighed er en helt central barriere, der skal nedbrydes for, at flere unge med handicap bliver frivillige. Jacob udtaler blandt andet, at det er nødvendigt med fokus på den enkeltes potentiale og den brede vifte af muligheder, der er.

”Hvis der kommer mere fokus på frivilligt arbejde blandt unge med handicap, vil det være lettere at tage stilling til, om det er noget for en. Information er vigtigt, fordi der er mange ting, man ikke ved, om man kan bruges til. Frygten for om man overhovedet har en chance, kan blokkere for, at man overhovedet tør gå ind i frivilligt arbejde”

Der er absolut et stort behov for, at kendskabet til frivillighed bliver mere udbredt blandt unge med handicap. Størstedelen af de unge med handicap, der har indgået i projektet ”Det Sociale Potentiale”, nævner det manglende kendskab til frivilligt arbejde som en af de største barrierer. For at imødekomme denne barriere bør foreninger og organisationer i højere grad forsøge at udfolde, hvad frivilligt arbejde kan være gennem oplysningskampagner, reklamer og eventuelle oplæg på forskellige institutioner.

02. Barrierer i nærmiljøet

– Unge med handicap er da brugere af det frivillige arbejde

For at få flere unge med handicap til at lave frivilligt arbejde er det vigtigt, at de oplever støtte fra pårørende og fagpersoner i deres nærmiljø. Desværre er det ikke altid tilfældet, da personer i nærmiljøet for unge med handicap ofte ser dem som brugere fremfor udfører af det frivillige arbejde.

Overordnet set tegner der sig to udfordringer, der kan adresseres til personer i nærmiljøet for unge med handicap. Den første handler om manglende tro på at de unge godt kan, hvor den anden barriere omhandler forståelsen af det frivillige arbejde eller manglen på samme.

Troen på at unge med handicap godt kan

Den første udfordring handler om nærmiljøets tro på, at unge med handicap godt kan udføre frivilligt arbejde. I forbindelse med projektet ”Det Sociale Potentiale” er forskellige institutioner som STU’er (Særligt Tilrettelagt Ungdomsuddannelser), bosteder og bofællesskaber, blevet tilbudt et informationsoplæg om frivilligt arbejde. Her var oplevelsen, at en del af lærerne og pædagogerne havde svært ved at forestille sig, at unge med handicap kunne udføre det frivillige arbejde. Der er en

stor tvivl om de unges evner og muligheder for at klare opgaven, og flere gav udtryk for, at unge med handicap i højere grad burde ses som brugere af det frivillige arbejde. På den baggrund var der enkelte steder, der mente, at unge med handicap ikke behøvede information om mulighederne for at lave frivilligt arbejde, men derimod havde brug for at modtage andres frivillige indsats.

En manglende tro på, at børn og unge med handicap kan mere end man tror, opleves også blandt forældre til unge med handicap. De fleste børn og unge med handicap har altid levet med deres funktionsnedsættelse, og accepterer derfor ofte de vilkår, de oplever i forbindelse med deres handicap, mens forældrene vil være tilbøjelige til at se den unges situation som uretfærdig eller uacceptabel (SFI, 2011). Børn og unge med handicap er generelt bedre til at tilpasse sig end deres forældre, og det kan komme til udtryk ved at forældre til unge med handicap oftere forsøger at overkompensere og beskytte deres børn mod dårlige oplevelser.

Den overbeskyttende tilgang fra pårørende og fagpersoner i nærmiljøet kommer både fra forældre og voksne i institutioner eller foreninger, som ønsker at skabe tryghed omkring den unge og undgå, at den unge oplever nederlag. Desværre resulterer det ofte i, at de unge ikke bliver klædt godt nok på til at klare sig selv både socialt og praktisk. Derfor skal unge med handicap ligesom andre unge inspireres til at prøve nye ting af. Det frivillige arbejde kan her bidrage til, at unge med handicap får afprøvet deres kunnen og udviklet deres kompetencer - også selvom det indebærer usikkerhed.

Forståelsen af frivilligt arbejde

Den anden udfordring omhandler nærmiljøets forståelse af og viden om frivilligt arbejde. Det er nemlig ikke kun unge med handicap, der synes at mangle viden om, hvad frivilligt arbejde er. SUMH har erfaret, at der både blandt personale på diverse institutioner og blandt forældre mangler en viden om, hvad frivilligt arbejde indebærer, og hvilke muligheder, der ligger i det. Pårørende og fagpersoners manglende viden om variationen i frivilligt arbejde, forstærker yderligere nærmiljøets manglende tro på, at unge med handicap godt

kan udføre frivilligt arbejde. Dertil minimeres chancerne for, at unge med handicap får stiftet bekendtskab med det frivillige arbejde. Omvendt oplever SUMH, at fagligt personale, der selv har personlig erfaring med frivilligt arbejde, kan være med til at åbne op for, at unge med handicap også får kendskab til frivillighed.

03. Barrierer i foreninger

– Vi ved ikke nok om det

Akademisering af frivillighed

Undersøgelser og fagpersoner inden for den frivillige sektor peger på, at der er sket en øget akademisering og professionalisering af frivillighed (Voetmann 2014). Vil du have et frivilligt arbejde, er der ofte krav om en skriftlig ansøgning, en mundtlig samtale, minimum af arbejdstimer og forventninger til et længerevarende engagement. På mange måder minder det om en klassisk jobsøgning til lønnede stillinger. Flere frivillige foreninger arbejder også med trænings- eller kompetenceudviklingsforløb for at uddanne deres frivillige. Det er godt at stille krav til ens frivillige, men det kan samtidig gøre det svære at komme i gang for visse målgrupper, herunder unge med handicap.

Undersøgelser viser desuden, at der blandt frivillige er en overvægt af personer med lange videregående uddannelser og tilknytning til arbejdsmarkedet (SFI, 2004-2012). Der er unge med handicap, der tager en lang videregående uddannelse, men der er også mange unge med handicap, der ikke er på en kompetencegivende uddannelse eller har et arbejde. For dem vil en øget akademisering af frivilligheden udfordre den brede inkludering af unge med handicap. På baggrund af tidligere oplæg for frivillige foreninger, fortæller SUMH's medarbejder følgende:

"Jeg har holdt workshops for forskellige foreninger omkring frivillighed og unge med handicap. Her blev det diskuteret, hvordan at de i foreningerne ligner hinanden alle sammen. Det er de samme typer unge akademi-

ker-kvinder, der er i nødhjælpsorganisationerne, det er samme type bedstemødre, der er i genbrugsbutikkerne, osv. osv. Det er en kæmpe stor barriere for den, der falder uden for de kategorier, og det rammer blandt andre unge med handicap"

Det er SUMHs erfaring, at de homogene grupper af frivillige i organisationer, samt den stigende akademisering af frivilligheden er en stor barrierer for, at unge med handicap kan indgå i frivilligt arbejde. For at sikre mangfoldighed i den danske frivillighed er det vigtigt, at der appelleres på tværs af baggrund, uddannelse og beskæftigelse for at skabe en stærk frivillighedskultur for alle.

Foreningerne kan lære noget

Netop fordi mangfoldighed er en del af de fleste foreningers formål, har unge med handicap også en forventning om, at det afspejler sig i foreningernes praksis.

Julie, der har muskelsvind og har været frivillig i mange år, fortæller, hvordan dét at have et handicap kan være udfordrende for mængden af det frivillige arbejde, hun kan lave.

"Når man har et handicap har man ofte ikke helt det samme energiniveau som andre, så selvom man gerne vil, kan man ikke altid"

SUMH Barrierer for frivillighed

For Julie har det indtil nu ikke været en udfordring, men det skyldes primært, at hendes frivillige engagement har været dyrket i handicapforums, hvor der ifølge Julie er plads til det. Julie har et fremtidigt ønske om at lave frivilligt arbejde uden for handicapverdenen og her er hendes forventninger klare:

"Hvis man har med frivilligt arbejde at gøre, må man have en eller anden grad af empati og forståelse for forskellighed. Så jeg er ikke nervøs for mødet med foreningerne, og de kan lærer noget af at møde nogle med et handicap".

Jeg er mere end mit handicap

I mødet med foreningerne er mange unge med handicap nervøse for, hvordan den enkelte forening vil modtage dem. De unge er tit usikre på, om de skal nævne deres handicap/diagnose i de skriftlige ansøgninger, og til mødet med den frivillige organisation. Unge med handicap oplever ofte berøringsangst og medlidenhed i forbindelse med deres handicap. Det er en kæmpe udfordring, som de møder i mange forskellige regi, og det kan medføre, at man føler sig ekskluderet.

Eva fortæller her om hendes møde med den organisation hun først var frivillig i:

"De var meget lukkede. Jeg vidste ikke, hvor min plads var, og jeg følte mig udenfor. Der blev ikke talt om det. Og da jeg spurgte dem ind til, om der var noget de ikke kunne lide ved mig, blev de overraskede og afviste, at der var noget galt. Så det hjalp ikke noget".

Gennem projektet "Det Sociale Potentiale" har SUMHs medarbejdere oplevet, at enkelte foreninger kategorisk har afvist at få unge med handicap ind som frivillige. Det indikerer, at det er vigtigt at få spredt mere viden omkring, hvad et handicap er – og hvad det ikke er.

Fie, der til dagligt læser på universitet, har oplevet på egen krop at blive afvist på grund af hendes synshandicap.

"Jeg prøvede at blive frivillig i en fredagsbar på mit eget institut. Men de var ligefrem handicapfjendske, og jeg fik af vide, at jeg ikke måtte lave frivilligt arbejde for dem, fordi jeg havde et handicap. Der kom ingen begrundelse ud over, at jeg havde et handicap. Og det var endda mine medstuderende, der sad og styrede den forening"

Fie havde heldigvis held med at søge videre til en større forening på hendes universitet, som glædeligt tog imod hende, og her fik hun mulighed for at stå i fredagsbar under mange fester til stor forbløffelse for de andre studerende, der lige havde afvist hende.

Eksemplerne viser, at både foreninger og frivillige har svært ved at vide, hvordan de skal gribe det an, når de står over for en ung med et handicap. Der kan være stor forskel på, hvordan den unge selv opfatter sit handicap. Nogle unge er meget åbne omkring det, og andre har sværere ved at tale om det af frygt for at blive set som anderledes. Men det afgørende er at tage udgangspunkt i den enkelte unge. En handicapdefinition er kun vejledende. Derfor er det vigtigt at huske på, at unge med handicap er ligeså forskellige som alle andre.

En håndsækning

Det er nævnt før, men ikke desto mindre vigtigt at få understreget at for, at flere unge med handicap kan blive frivillige er der behov for mere information og oplysning. Organisationer og foreninger skal i højere grad sikre, at kendskabet til frivilligt arbejde bliver tilgængeligt for en bredere del af unge med handicap og for personer i deres nærmiljø. Generelt set handler det for mange unge med handicap om oplysning, åbenhed og tillid til at de godt kan udføre frivilligt arbejde. For som Fie her siger om at få inkluderet unge med handicap i frivilligt arbejde, handler det hele om at:

”Der skal gives en håndsækning. Og så skal der være flere, der gerne vil have unge med handicap til at lave frivilligt arbejde. Vi skal aflive fordommene. Mange unge med handicap laver ikke frivilligt arbejde, fordi omverden tror, at de ikke kan. Det største handicap, er det handicap, som andre tror man har. Lysten til at lave frivilligt socialt arbejde kræver motivation fra den enkelte, men lysten til at gøre en forskel kræver, at andre tror på, at man kan gøre en forskel”

”Der skal gives en håndsækning. Og så skal der være flere, der gerne vil have unge med handicap til at lave frivilligt arbejde. Vi skal aflive fordommene. Mange unge med handicap laver ikke frivilligt arbejde, fordi omverden tror, at de ikke kan. Det største handicap, er det handicap, som andre tror man har. Lysten til at lave frivilligt socialt arbejde kræver motivation fra den enkelte, men lysten til at gøre en forskel kræver, at andre tror på, at man kan gøre en forskel”

Opmuntrende

Udfordrende

Sociale bånd

Frivilje

Selvtilfredsstillende

Godt

Sjovt

God gerning

Erhvervserfaring

Livsglæde

Inspirerende

Resultater

kompetencer

Gørenforskkel

Lærerigt

Empati

Social

Bekræftende

Hjælpe andre

Gør noget godt

Aktiv

Venskab

Motiverende

Lyst

Positivt

Givende

Viden

Anbefalinger

SUMH har på baggrund af erfaringerne fra projektet ”Det Sociale Potentiale” udarbejdet en række anbefalinger, der dels tager udgangspunkt i de ovenstående barrierer og dels er direkte anbefalinger fra unge med handicap, der har deltaget i projektet ”Det Sociale Potentiale”.

Anbefalinger til unge med handicap

01

Du kan godt

Det er vigtigt at være åben omkring dit handicap, også selvom det kan være svært. Åbenhed er med til at nedbryde tabuer og forestillinger omkring, hvad det egentlig vil sige at have et handicap. Fortæl, hvad det er, du godt kan og er god til, men også om de ting du kan have brug for hjælp til. En åben snak er med til at fjerne den usikkerhed, som du og formentlig også foreningen, har. Det er bare med at springe ud i det - du kan godt!

02

Vær fleksibel

Du skal ikke være nervøs for alle de praktiske bekymringer. Tag en dialog med foreningen, hvor du gerne vil være frivillig, og så kan i sammen finde ud af, hvordan det frivillige arbejde bedst kan udføres så både du og foreningen er tilfredse. Men husk samtidig, at du ikke kan forlange, at alt er handicapvenligt fra den første dag. Ligeså vel som foreningen skal være imødekommende, må du også vise en fleksibilitet. Mød den frivillige forening med en god attitude og udstråling, så er der et godt grundlag for samarbejde.

03

Forsøg selv

Prøv selv at opsøge frivillige foreninger eller andre unge, der er frivillige, via hjemmesider eller Facebook. Langt de fleste foreninger står på spring for at hjælpe unge med information om frivilligt arbejde, og de kan sikkert også hjælpe dig.

Anbefalinger til pårørende og fagpersoner i nærmiljøet

01

Du må tro på dem

Husk at unge med handicap kan meget mere, end du måske tror. Mange unge med handicap kæmper i forvejen en svær kamp med lavt selvværd. For at turde springe ud i noget ukendt, som fx frivilligt arbejde, er det vigtigt, at de har folk omkring dem, der tror på, at de godt kan.

02

Du kan opfordre dem

Anbefal unge med handicap at deltage i frivilligt arbejde. Lad de unge springe ud i det og prøve forskellige ting af. Unge med handicap skal udfordres ligesom alle andre unge, og frykten for nederlag må ikke spænde ben for, at unge med handicap får afprøvet det frivillige arbejde.

03

Du kan hjælpe dem

Du kan hjælpe den unge godt på vej til at blive frivillig ved at finde information om frivilligt arbejde. Det kan være informationer om, hvilke slags frivilligt arbejde man kan lave med udgangspunkt i den unges interesser og finde kontaktoplysninger på foreninger, som den unge selv kan tage kontakt til. Måske kan du også hjælpe med den første kontakt, hvis det er lidt svært for den unge. Hjælp med at give det første skub, men husk også at lade den unge gøre sine egne erfaringer.

Anbefalinger til foreninger

01

Se nye veje i rekrutteringen

En stigende akademisering og professionalisering af det frivillige arbejde kan ende med at ekskludere flere end det inkluderer. For at sikre mangfoldigheden i foreninger skal der rækkes ud til den brede del af Danmarks unge, herunder unge med handicap. Der er behov for mere oplysning om, hvad frivilligt arbejde er, hvad man kan lave, og hvordan man kommer i gang. Særligt på uddannelsesinstitutioner og kollegier og bosteder, hvor unge med handicap har deres hverdag.

02

Husk, at det største handicap, er det handicap, andre tror man har

Unge med handicap er vant til at blive mødt med tavshed og berøringsangst, når det kommer til deres handicap. Så spørg den unge og vær nysgerrig på deres handicap. Langt de fleste unge vil gerne snakke åbent om det. Tag gerne en ærlig snak om, hvad det frivillige arbejde indebærer sammen med den unge, så de unge med handicap selv kan være med til at vurdere, om det er en opgave, de kan løfte.

03

Mød unge med handicap med anerkendelse og fleksibilitet

Nogle unge med handicap vil finde det meget grænseoverskridende at lave frivilligt arbejde, og vejen dertil har måske været lang og svær. Derfor har unge med handicap brug for at blive mødt med anerkendelse og fleksibilitet i forhold til deres behov. Meget kan lade sig gøre, hvis bare man taler om det. Man kan være frivillig på mange måder, og unge med handicap gør måske visse ting anderledes end andre frivillige unge. Giv derfor plads til, at de kan være frivillige på deres måde. Flere unge med handicap efterspørger at afprøve det frivillige arbejde. En mulighed kan derfor være at invitere den unge med handicap til at være frivillig for én dag. På den måde kan både den unge og foreningen få afklaret, om det er noget.

SUMH

Det første skridt – det sidste skub

1-til-1 vejledning

62 % af unge med handicap mener, at den vejledning de har modtaget i høj eller meget høj grad har haft betydning for at komme i gang med frivilligt arbejde

100%

62%

Et godt værktøj til at inkludere unge med handicap i frivillighed

I de to foregående afsnit beskrives forskellige barrierer som unge med handicap møder på vejen til frivilligt arbejde. De unges udfordringerne handler både om mangel på information om deres muligheder og hjælp til at komme i gang.

Det kan som sagt være svært at tage det første skridt alene. Det at skulle tage kontakt, at skulle ”sælge” sig selv og sine kompetencer er noget, der er svært for os alle sammen. Det kan være grænseoverskridende at møde nye mennesker og skulle indgå i de sociale relationer, der allerede eksisterer i en organisation. Måske mangler man også et netværk omkring sig til at videregive erfaringer og gode råd.

Derfor kan unge med handicap have brug ekstra støtte og vejledning. Først og fremmest handler det om, at få afdækket de mange muligheder, der er for frivilligt arbejde. Dernæst er der ofte brug for at få talt om den usikkerhed, som flere unge med handicap føler i forbindelse med det frivillige arbejde. Ikke mindst er vejledningen også en god mulighed for at få sat de unges kompetencer i spil og få talt om, hvad det der kræves for at lave frivilligt arbejde.

Ofte er det kun lidt, der skal til

I sammenhæng med projektet ”Det Sociale Potentiale” har SUMH benyttet sig særligt af at udbrede kendskabet til frivilligt arbejde gennem en oplysningskampagne på de sociale medier. Blandt andet har brugen af en film, hvor unge med handicap fortæller om deres frivillige arbejde, resulteret i flere henvendelse til SUMH for at høre mere. Efter oplysningskampagnen har SUMH afholdt adskillige informationsoplæg på forskellige uddannelsesinstitutioner og bosteder, med henblik på at udbrede kendskabet til frivilligt arbejde i endnu højere grad. Disse oplæg har været efterfulgt af et tilbud om 1-til-1 vejledning for de unge med handicap, der var interesseret i at gå videre. Informationsoplæggene og 1-til-1 vejledning har vist sig at være gode metoder til at få unge med handicap i gang med frivilligt arbejde. Størstedelen af unge med handicap i projektet mener, at deres 1-til-1 vejledning har haft stor betydning for, at de er kommet i gang. Her fortæller Eva og Jacob om effekten af den vejledning de har modtaget.

For Eva er det udviklingen af hendes kompetencer, der er kommet i spil.

”Det har fået mig til at tænke på, hvad jeg gerne vil, og hvorfor jeg gerne vil det. Vejledningen har målrettet mig i forhold til frivilligt arbejde. Det har fået mig til at tænke på, hvilken god mulighed det er at have lidt ved siden af mit studiejob, som kan forbedre mine ansættelsesmuligheder senere sen”

Jacob fortæller, hvordan vejledningen i første omgang har været med til at vække interessen for det frivillige arbejde og siden hen skubbet ham i gang.

”Min vejleder fandt forslag efter det første møde, og så skulle jeg selv ringe op. Det havde været nemt, hvis min vejleder havde ringet for mig, men jeg tænkte også, at nu måtte jeg springe ud i det og prøve”.

Det lykkes for Jacob, at blive frivillig i Forbrugerrådet, og her fortæller han, at det var svært i starten, hvor han var meget nervøs. Det krævede en del selvstændighed i den konkrete rådgivning, han udførte, men det var fedt at få ansvar og få succes med det.

1-til-1 vejledningen er også en god metode til at finde ind til, hvad den unge interesserer sig for. Flere af de unge, der har deltaget i vejledningen i ”Det Sociale Potentiale” fortæller, hvor vigtigt det har været for dem at have et rum til at tale om deres overvejelser og stille spørgsmål. Et rum, hvor de ikke skulle konkurrere med andre og ikke frygte for at udstille sig selv.

Derudover kan det for nogle unge med handicap være en længere proces at komme i gang med frivilligt arbejde, og der kan være behov for flere små skridt over længere tid, før de kommer i gang. Her kan 1-til-1 vejledning godt vise sig at være ressourcekrævende sammenlignet med andre metoder. Til gengæld er der større chance for at det lykkes, hvis vejledningen med den unge kan strækkes over en længere tidsperiode. 1-til-1 vejledning kan desuden variere i omfang og intensitet alt afhængigt af, hvad den unge og vejlederne vurderer behovet til at være. I SUMH kan vi på baggrund af projektet ”Det Sociale Potentiale” konkludere at brugen af 1-til-1 vejledning har en rigtig god effekt på at få unge med handicap ud i frivilligt arbejde.

Konklusion

Frivilligt arbejde rummer en lang række gevinster for både den enkelte unge, for foreningerne og for samfundet som helhed. For at flere unge med handicap ser muligheden og får lysten til at lave frivilligt arbejde, er der mange tiltag, der kan igangsættes af både unge med handicap selv, de unges nærmiljø og foreningerne. Det er helt centralt, at der kommer mere kommunikation og oplysning ud til unge med handicap om mulighederne inden for det frivillige univers. Her kan både foreninger og nærmiljø bidrage. Samtidig hviler der et ansvar på de unges skuldre for at sikre åben kommunikation, og for at være modig og springe ud i det.

Grundlæggende set er det vigtigt at huske, at der ikke er nogen fast procedure i forhold til at inkludere unge med handicap som frivillige - det afhænger fuldstændig af den enkelte unge med handicap og af de enkelte individer, der deltager i foreningerne. SUMH har med denne rapport søgt at give nogle bud på, hvor de primære barrierer er og inspireret til videre arbejde med området, så det kan blive lettere at tage det første skridt og få det sidste skub i forhold til at komme godt i gang med frivilligt arbejde.

Litteratur

Formidlingscenter Øst 2003

Handicap og frivillighed - En analyse af handicappedes deltagelse i foreninger og frivillige sociale organisationer. Ringsted.

Servicestyrelsen 2009

Handicap og foreningsliv – muligheder og barrierer for inklusion af mennesker med handicap i foreningslivet. Odense.

SFI 2006

Den Frivillige Sektor i Danmark – omfang og betydning. København, Social Forskningsinstituttet.

SFI 2004-2012

Udviklingen for frivilligt arbejde, Købehavn. Social Forskningsinstituttet

SFI 2011

Børn med funktionsnedsættelse og deres familier. København, Social Forskningsinstituttet.

Statens Institut for Folkesundhed 2014

Sundhedsprofil for voksne med helbredsrelateret aktivitetsbegrænsning og fysisk funktionsnedsættelse. Syddansk Universitet.

Voetmann, Klarup Vibe. 2014

Frivillighed kræver tillid. DenOffentlige.dk, 26.11.14
<http://www.denoffentlige.dk/frivillighed-kraever-tillid>

Sammenslutningen af
Unge Med Handicap